

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZGODOVINO

Pivški tabor na Kalcu

DIPLOMSKO DELO

Avtorica: Sabina Požar

Mentorica: doc. dr. Irena Selišnik

Študijsko leto: 2015/2016

Študijska smer: Etnologija in kulturna antropologija, Zgodovina; DVO

Pivka, 2016

Za vse napotke in pomoč pri izdelavi diplomskega dela se zahvaljujem svoji mentorici doc. dr. Ireni Selišnik.

Za slikovno gradivo se lepo zahvaljujem ge. Alenki Čuk iz Notranjskega muzeja Postojna.

Zahvalila bi se rada tudi vsem svojim za izkazano podporo v času študija.

KAZALO

KAZALO	3
POVZETEK	4
1 UVOD	6
2 GRAD KALEC	7
3 MIROSLAV VILHAR	8
4 RAZMERE NA SLOVENSKEM V 19. STOLETJU	11
4.1 PREDMARČNA DOBA 1815–1848	11
4.1.1 GOSPODARSKE RAZMERE	12
4.2 LETO 1848	14
4.2.2 VOLITVE V FRANKFURTSKI PARLAMENT IN VSESLOVANSKI KONGRES V PRAGI	16
4.2.3 DUNAJSKA OKTOBRSKA REVOLUCIJA	17
4.3. SLOVENCİ V 60-ih LETIH	17
4.3.1 ČITALNIŠKO GIBANJE	18
4.3.2 TABORSKO GIBANJE	18
5 PIVŠKI TABOR NA KALCU	22
6 ZAKLJUČEK	27
7 VIRI	28
8 LITERATURA	29
9 SEZNAM FOTOGRAFIJ	30

POVZETEK

Taborsko gibanje je za Slovence predstavljalo močan povezovalni element, zaradi česar ga lahko smatramo kot narodnostno najbolj enotno obdobje v slovenski zgodovini. Že pred taborskim gibanjem se je razvilo čitalniško gibanje, v okviru katerega so narodno zavedni Slovenci prirejali kulturne prireditve. Tabori so bila zborovanja na prostem, udeležba na taborih pa je bila zelo številčna.

Pivškega tabora na Kalcu se je udeležilo okoli devet tisoč ljudi. Slavnostni govorec je bil Etbin Costa, najpomembnejšo vlogo med organizatorji pa je imel Miroslav Vilhar, ki je med drugim za prizorišče odstopil kar svoje domovanje. V diplomskem delu je predstavljena tudi zgodovina gradu Kalec, kjer se je pivški tabor odvijal.

Ključne besede: tabori, obdobje sloge, Pivka, Kalec, Miroslav Vilhar

ABSTRACT

The mass meetings movement presented a powerful element of connection for Slovenians, which is why it can be considered the period of the greatest national unification in Slovenian history. Already before the formation of the mass meeting movement, the reading society movement developed, within which nationally conscious Slovenians organised cultural events. *Tabori* (or mass meetings) were open-air rallies, and the number of participants was very high.

The mass meeting in the Pivka region, which took place at Kalec Castle, hosted around nine thousand people. The keynote speaker was Etbin Costa, while the most important organiser was Miroslav Vilhar, who, among other things, offered his home to be the meeting place. The thesis also presents the history of the Kalec Castle, where the Pivka mass meeting took place.

Key words: mass meetings, period of unity, Pivka, Kalec Castle, Miroslav Vilhar

1 UVOD

Diplomsko delo predstavlja dogodek, ki je pomembno zaznamoval dogajanje na Pivškem v šestdesetih letih 19. stoletja. Pivški tabor na Kalcu je bila prva množično obiskana prireditvev na Pivškem.

Namen diplomskega dela je bil raziskati in opisati razmere na Slovenskem, ki so pripeljale do razvoja taborskega gibanja na Slovenskem. V prvem delu je opisana zgodovina gradu Kalec v bližini Zagorja pri Pivki, v nadaljevanju pa je predstavljeno življenje Miroslava Vilharja, ki velja za osrednjo osebnost narodnega preporoda na Pivki.

Raziskava temelji na slovenskem časopisju, ki je izhajalo v času organizacije pivškega tabora, in na člankih, s katerimi so se lokalni poročevalci oglašali v časopisih, kot sta *Novice* in *Slovenski narod*.

Pregledana je bila tudi vsa že obstoječa literatura o obravnavani tematiki.

2 GRAD KALEC

Dober kilometer in pol od glavne ceste v smeri od Pivke proti Reki se nahajajo razvaline gradu Kalec (narečno Kauc). Cesta, ki se pri kamnitem križu v vasi Zagorje odcepi proti Kalcu, se zaključi z idiličnim kostanjevim drevoredom, kjer se je leta 1869 odvijal pivški tabor na Kalcu.

V času zgodnjega novega veka so zaradi spremenjenih življenjskih razmer, konca turške nevarnosti in še kopice drugih razlogov opustili gradnjo gradov na utrjenih vzpetinah. S tem opisom sovpada tudi lega gradu Kalec, ki stoji sredi polja, nedaleč od izvira kraške ponikalnice reke Pivke.¹

Grad je bil zgrajen leta 1620. Kasneje sta bila dozidan valjast stolp in obzidano dvorišče s poslopji in vrtom.² Zgraditi ga je dal plemič Jurij Štemberger. Do leta 1686 je bil lastnik imetja Kalec plemič Volk Ernest Štemberger, nato pa je lastnica postala kneginja Marija Ana Auersperg.³ Na gradu je želela kneginja Turjaška ustanoviti kobilarno, a je ostalo le pri želji.⁴

V sledečih letih je grad zamenjal kar nekaj lastnikov, dokler ni leta 1786 prešel v last rodbine Vilhar. Kupil ga je Matevž Vilhar⁵ in grad je v lasti te rodbine ostal skoraj sto petdeset let.⁶ Leta 1843 se je na gradu naselil slovenski pesnik, skladatelj, časnikar, politik in narodni buditelj Miroslav Vilhar. Na gradu je živel s svojo številčno družino do leta 1861, ko se je preselil v Ljubljano. Kasneje se je ponovno vrnil na posestvo Kalec, kjer je tudi umrl.

Leta 1909 je grad kupila skupina vaščanov bližnje vasi Bač. Med prvo svetovno vojno je grad služil kot večstanovanjski objekt. V tem času je bila večina moških na fronti, zato so med stanovalci prevladovale ženske. Grad je tako postal lahek plen mimoidočih roparjev – ravbarjev, ki so grad opustošili do te mere, da ni bil več primeren za življenje. Začel je

---

¹ Irena Uršič. *Na jurški zemlji. O planini Juršič, nastanku vasi Juršče in o sledovih njenih prvih prebivalcev* (Koper 2007), 57.

² Register nepremične kult. dediščine. Ministrstvo RS za kulturo. Opis enote nepremične kult. dediščine, evidenčna št. 7579. <http://giskd2s.situla.org/rkd/Opis.asp?Esd=7579>.

³ Uršič. *Na jurški zemlji*, 34.

⁴ Prav tam, 51.

⁵ Matjaž Vilhar. *Rodovnik družine Vilhar* (Pivka 2015), 7.

⁶ Ivan Jakič. *Vsi slovenski gradovi: Leksikon slovenske grajske zapuščine* (Ljubljana 1997), 148.

propadati, k uničenju pa so pripomogli tudi domačini, ki so kamenje grajskih ruševin uporabljali kot gradbeni material.

Tik pred začetkom druge svetovne vojne je grajski stolp kupil vaščan iz Bača in ga obnovil.

O obstoju gradu na tem mestu danes pričajo le še ruševine, svojo prvotno podobo ohranja zgolj še okrogli obrambni stolp s strelnimi linami in obrambnim hodnikom na vrhu.⁷

Slika 1: Ruševine gradu Kalec v petdesetih letih 20. stoletja (vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek, posneto 20.6.1956)

3 MIROSLAV VILHAR

Miroslav Karel Vilhar je bil rojen 7. septembra 1818 v Zgornji Planini 67.⁸ Osnovno šolo je obiskoval v Postojni, gimnazijo pa v Šentpavlu na Koroškem. Kasneje je študiral pravo na

---

⁷ Jakič. *Vsi slovenski gradovi*, 148.

Dunaju in v Gradcu, ki pa ga ni nikoli dokončal.⁹ Leta 1843 se je poročil z Jožefino Dejak, rojeno l. 1822 v Senožecah. Istega leta je od očeta prevzel lastništvo nad posestvom Kalec.¹⁰

Na Kalcu se mu je rodilo vseh osem otrok – štiri deklice in štirje dečki.¹¹ Med letoma 1858 in 1861 je Vilharjeve otroke na gradu poučeval Fran Levstik. Ravno Levstik je bil tisti, ki je kot narodno usmerjeni mladoslovenec močno vplival na Vilharjevo narodno zavest, ne nazadnje pa tudi na samo pesniško delo,¹² saj je bil njegov mentor pri izdaji prve pesniške zbirke *Pesmi* iz leta 1860.¹³

Leta 1861 je bil na volitvah v kranjski deželni zbor Vilhar izvoljen za poslanca, zato se je iz Kalca preselil v Ljubljano.

Leta 1863 je Vilhar začel izdajati prvi slovenski politični časopis *Naprej*, v katerem je njegov dejanski urednik Levstik dosledno uveljavljal slovensko narodnostno in demokratično misel.¹⁴ Časnik je izhajal dvakrat tedensko v Ljubljani. Izšlo je 78 števil.¹⁵ V štirinajsti številki omenjenega časnika je izšel članek z naslovom *Misli o sedanjih mednarodnih mejah*, pod katerim je bil podpisan M. P. Vilhar avtorjeve identitete ni želel izdati, zato je bil sodno preganjan in nazadnje obsojen na šest tednov zapora.¹⁶ Časopis je prenehal izhajati, z obsodbo pa je izgubil tudi svoj mandat v deželnem zboru in se po prestani kazni ponovno vrnil na Kalec. Odtlej je deloval kot župan v Knežaku. Med domačini je bil zelo priljubljen, saj je, kljub temu da je izhajal iz višjega družbenega sloja, znal prisluhniti kmečkemu prebivalstvu. Leta 1869 je na Kalcu dal pobudo in organiziral dogodek »Pivški tabor na Kalcu blizu Zagorja, poleg Šempetra na Krasu«.¹⁷ Dejaven je bil tudi kot pesnik in skladatelj. Nanj so močno vplivali dogodki ob marčni revoluciji leta 1848. Dogajanje okoli »pomladi narodov« je

---

⁸ Vilhar. *Rodbina družine Vilhar*, 8.

⁹ Slovenski biografski leksikon, spletna izdaja; < <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi790108/> >

¹⁰ Vilhar. *Rodbina družine Vilhar*, 8.

¹¹ Prav tam, 8.

¹² Slovenski biografski leksikon, spletna izdaja; < <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi790108/> >

¹³ Vilhar. *Rodbina družine Vilhar*, 8.

¹⁴ Slovenski biografski leksikon, spletna izdaja; < <http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi790108/> >

¹⁵ Janez Cvirn. *Ilustrirana zgodovina Slovencev* (Ljubljana 1999), 243.

¹⁶ Vilhar. *Rodbina družine Vilhar*, 9.

¹⁷ Prav tam, 8.

njegovo umetniško žilico najbolj razvnelo.¹⁸ Veliko njegovih skladb je danes že povsem ponarodelih, npr.: Po jezeru bliz' Triglava, Zagorski zvonovi, Lipa zelenela je, Pijmo ga, pijmo in številne druge. Njegov opus obsega 25 samospevov, 12 zborovskih in 8 klavirskih skladb.¹⁹ Njegove glasbe danes ne moremo vrednotiti v skladu s sodobnimi umetniškimi merili, saj se njihov pomen danes kaže predvsem v odnosu do njihove tedanje funkcije, v takratnih družbenih in političnih razmerah na Slovenskem, ko je z njimi dvigal narodno zavest.²⁰ Umrl je 6. avgusta 1871 na gradu Kalec, pokopan pa je v Knežaku.

Leta 1906 je bil v Postojni v njegovo čast z veliko slovesnostjo odkrit spomenik, ki je bil postavljen pred ljudsko šolo, na osrednji trg. Kip je bil delo kiparja Repiča in arhitekta Jagra.

Leta 1920 je bila podpisana rapalska pogodba, ki je na novo začrtala mejo med Kraljevino Italijo in Kraljevino SHS. Pivška kotlina je tako postala del Italije, kjer se je začel vzpon fašizma. 18. aprila 1926 so se nad Vilharjevim spomenikom znesli fašisti in ga premazali s črno barvo. Drugič so se spomenika lotili 5. oktobra 1941, ko so ga povsem razdejali.²¹ 21. maja 1995 so na starem mestu postavili nov spomenik, delo kiparja Batiča.²²

Slika 2: Prvi Vilharjev spomenik na osrednjem trgu v Postojni (vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek).

---

¹⁸ Primož Kuret. *Slovenski skladatelji v portretih Saše Šantla* (Ljubljana 2005), 37.

¹⁹ Prav tam, 37.

²⁰ Prav tam, 37.

²¹ Vilhar. *Rodovnik družine Vilhar*, 102.

²² Prav tam, 102.

Slika 3: Družina M. Vilharja (vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek)

4 RAZMERE NA SLOVENSKEM V 19. STOLETJU

4.1 PREDMARČNA DOBA 1815–1848

Avstrijski cesar Franc II., ki je po kratkem času vladanja Leopolda I. (1790–1792) sedel na avstrijski prestol, ni nadaljeval reformne politike svojih slavnih predhodnikov. Habsburški vrh je torej nasprotoval globljim spremembam, hkrati pa je realistično, čeprav obotavljivo in nezaupljivo, pristajal na počasno odpiranje modernizacijskim pobudam in novostim.²³ V tem

---

²³ Peter Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države* (Ljubljana 2006), 30.

duhu na primer niso odstranili sprememb, ki so težile h gospodarski in upravni posodobitvi ter krepitvi osrednje državne moči.²⁴

Po drugi strani pa so drugače ravnali z reformami, ki bi lahko ogrozile avstrijski družbeni red. Avstrijski uradniki so tako opozarjali kmečko prebivalstvo, da fevdalno razmerje ni pretrgano in da morajo kmetje še naprej plačevati urbarialne dajatve in opravljati tlako. Poleg tega pa so bili dolžni poravnati tudi vse zaostale obveznosti do zemljiških gospodov.²⁵

Na področju šolstva je glavno vlogo ponovno prevzela duhovščina. Gimnazije in akademija v Ljubljani so bile ukinjene. Odstranili so tudi francoske simpatizerje, uvedena je bila stroga cenzura.²⁶

Vseeno pa je v državnem vrhu obstajala želja, da bi del nekdanjih Ilirskih provinc povezali v posebno celoto. S tem namenom so leta 1816 ustanovili t. i. Ilirsko kraljestvo, ki je obsegalo večino s Slovenci poseljenega območja. Kraljestvo je dobilo tudi svoj grb, cesar pa je dobil tudi naziv »ilirski kralj«. Takšna posebna tvorba pa je kljub vsemu obstajala le fiktivno in v resnici ni nikoli zares zaživela.

4.1.1 GOSPODARSKE RAZMERE

V kmetijstvu je prevladovalo tri- ali štiriletno kolobarjenje, povečeval se je pridelek krompirja, koruze in krmnih rastlin. Velikih lakot ni bilo več. Večjo skrb so posvečali tudi ravnanju z gozdovi.²⁷

V neindustrijskih panogah kljub prihodu parnega in drugih strojev ni bilo večjih sprememb. Leta 1835 je bil prvi parni stroj na Slovenskem postavljen v tovarni sladkorja v Ljubljani. Še vedno sta prevladovala založništvo in domača obrt.²⁸

---

²⁴ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 30.

²⁵ Prav tam, 31.

²⁶ Prav tam, 31.

²⁷ Prav tam, 32–33.

²⁸ Prav tam, 33.

Najpomembnejša nekmetijska panoga je bilo železarstvo. Kopanje železa so uspešno združili z njegovo predelavo. Najmodernejša je bila prevaljska železarna, ki se je predvsem usmerila v izdelavo železniških tračnic.²⁹

Idrijski rudnik živega srebra je bil v tem času že v zatonu, povečevala pa sta se proizvodnja svinca in izkop premoga. Osrednje mesto med obrtnimi panogami je ohranjala tekstilna obrt, uvajati so začeli najmodernejše predilne stroje.³⁰

4.1.2 KULTURNE RAZMERE

Število šol in z njim tudi število pismenih sta vztrajno rastla. Po odhodu Francozov je bil obnovljen šolski sistem trivialk, glavnih šol in normalk. V Ljubljani, Celovcu in Gorici so lahko mladi šolanje nadaljevali na licejih, kar je bil predpogoj za študij na univerzi.³¹ V večjih mestih je kot učni jezik ostala nemščina, na podeželju pa slovenščina. Novost pa je bila uvedba slovenščine kot učnega jezika na licejih.³²

Povečalo se je zanimanje za slovenski jezik. Med pisci so prevladovali duhovniki in ljubitelji slovenske besede. Redki izobraženci s tega področja so bili Matija Čop, Jernej Kopitar, Fran Miklošič.³³

4.1.3 SLOVENSKO NARODNO GIBANJE

Prva polovica 19. stoletja je bil čas, ko se je oblikovala in širila slovenska narodna zavest. Število narodno zavednih Slovencev se je povečevalo, rastlo je število slovenskih knjig in publikacij. Največ ljudi, ki so se opredeljevali za Slovence, je bilo med duhovniki.³⁴

---

²⁹ Prav tam, 34.

³⁰ Prav tam, 34.

³¹ Prav tam, 38.

³² Prav tam, 39.

³³ Prav tam, 44.

³⁴ Prav tam, 47.

Nacionalno zavednih ljudi je bilo še sorazmerno malo, saj je še vedno prevladovala pokrajinska zavest.³⁵

Kmetijske in rokodelske novice so začele izhajati leta 1843 in so bile tudi edino slovensko glasilo v predmarčni dobi. Urednik je bil živinozdravnik, konservativec Janez Bleiweiss, ki je slovensko prihodnost videl v počasni modernizaciji slovenskega prostora, ki bi temeljila na kmetijstvu in kmetu. V *Novicah* je objavljial dela preprostejših domoljubnih pesnikov, zaradi česar se je zameril Prešernovemu krogu, četudi je objavil kar nekaj njegovih pesmi.³⁶

Kljub svoji konservativnosti pa so *Novice* vseeno odigrale pomembno vlogo pri formiranju in utrjevanju slovenskega naroda.³⁷

4.2 LETO 1848

Vest o revoluciji, ki je v marcu izbruhnila na Dunaju, je Ljubljano dosegla nekaj dni za tem. Sledile so ulične demonstracije nezadovoljnega ljudstva, zaradi česar so mestne oblasti v Ljubljani ustanovile »narodno stražo«,³⁸ ki je skupaj z vojaštvom nastopila proti demonstrantom.³⁹

Še posebej angažirani so bili kmetje, ki so bili prepričani, da je končno prišel čas zemljiške odveze. Prenehali so s plačevanjem davkov, oddajo dajatev in opravljanjem tlake. Ponekod so celo napadali gradove in plenili graščinska poslopja.⁴⁰ Sinonim teh dejanj je upor izžanskih kmetov, ki so 21. marca napadli izžanski grad, ga oplenili in razbili. Zažgali so zemljiške knjige in urbarje, ki so simbolizirali fevdalni sistem.⁴¹

---

³⁵ *Zgodovina Slovencev* (Ljubljana 1979), 437.

³⁶ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 49.

³⁷ *Zgodovina Slovencev*, 441.

³⁸ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 51.

³⁹ *Zgodovina Slovencev*, 443.

⁴⁰ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 52.

⁴¹ *Zgodovina Slovencev*, 444.

Meščanstvo in slovenski narodni buditelji niso podpirali kmečkega nasilja, kmete so pozivali k poslušnosti in dokazovali, da ne more priti do zemljiške odveze brez izplačila odškodnine fevdalcem.

7. septembra 1848 je bil sprejet zakon o zemljiški odvezi, s katerim je bil v Avstriji uradno odpravljen fevdalizem. Kmetje so morali zemljiškim gospodom izplačati visoke odškodnine, kar sicer ni bilo po njihovih željah, a je bilo dovolj, da v naslednjih fazah revolucije niso sodelovali. Do popolne odprave fevdalnega sistema na Slovenskem pa je prišlo šele v prihodnjih nekaj letih.

4.2.1 ZEDINJENA SLOVENIJA

Sprva so bile pri Slovencih narodne zahteve še v ozadju, verjeli so, da lahko v slogi živijo v skupni državi z Nemci. Vendar pa so se mnenja kaj kmalu začela razhajati in slovensko izobraženstvo je po vzoru Čehov in Hrvatov pričelo oblikovati svoje notranjepolitične zahteve.⁴²

Prvi je svoj program oblikoval Matija Majar Ziljski. *Novice* so 29. marca 1948 objavile njegov članek, v katerem zapiše: »Zdaj se more začeti sreča našega naroda, zdaj moremo stopiti, kakor sloboden narod med druge slobodne narode /.../. Tako imenitnega časa za Slovence še ni bilo /.../«. ⁴³ V svojih pozivih je zahteval uvedbo slovenščine v šole in urade, nato pa svoj program razširil na zahteve po upravnem organu, ki ga je po hrvaškem vzoru imenoval sabor. Zavzemal se je tudi za tesnejšo zvez z »južnimi brati Slovani«. ⁴⁴

Na Dunaju je bilo 20. aprila 1848 ustanovljeno Društvo Slovenija, ki mu je predsedoval Fran Miklošič. Sestavili so program, v katerem so zahtevali:

1. da se združijo vsi Slovenci v skupnem kraljestvu, ki bi se imenovalo Slovenija in ki bi imelo svoj državni zbor;
2. da slovenski jezik postane uradni jezik v šolah in uradih;

---

⁴² Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 53.

⁴³ *Zgodovina Slovencev*, 448.

⁴⁴ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 53.

3. da ostane Slovenija del avstrijskega in ne nemškega cesarstva.⁴⁵

Tako je nastal program Zedinjene Slovenije. Program je izšel iz krogov liberalno usmerjene slovenske inteligence in študentov, konservativci so bili v začetku popolnoma proti. V znak podpore programu so začeli zbirati podpise peticije za Zedinjeno Slovenijo, vendar pa je aktivno slovensko narodno gibanje ostalo omejeno predvsem na intelektualce, ki so prihajali s slovenskega obrobja oziroma ki so delovali na Dunaju.⁴⁶ Večina prebivalstva se za politiko ni zanimala in ni podprla niti slovenske niti nemške narodne ideje.⁴⁷

4.2.2 VOLITVE V FRANKFURTSKI PARLAMENT IN VSESLOVANSKI KONGRES V PRAGI

Volitve v frankfurtsko skupščino so bile za Slovence prve moderne volitve v zgodovini.⁴⁸ Slovensko liberalno izobraženstvo je pozivalo k bojkotu volitev, pri čemer so se podobno kot Čehi sklicevali na dejstvo, da so vendar Slovenci in ne Nemci.⁴⁹ Konservativci so volitve podpirali.

Kot protiutež frankfurtskemu parlamentu so Čehi 1. maja 1848 sklicali vseslovanski kongres v Pragi. Predstavnik slovenske štiričlanske delegacije je bil Fran Miklošič, ki je predstavil program Zedinjene Slovenije. Zborovanje se je klavrno končalo z binkoštnim uporom, ki ga je zatrla avstrijska vojska.⁵⁰

Sredi junija je nato prišlo do volitev v dunajski državni zbor. Volilna pravica je bila splošna moška, volili so moški nad štiriindvajsetim letom starosti. Izvoljeni poslanci so bili povečini proslovensko usmerjeni. Izrazitih nasprotnikov Slovencev je bilo le malo.⁵¹

---

⁴⁵ *Zgodovina Slovenije*, 450.

⁴⁶ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 55.

⁴⁷ *Zgodovina Slovenije*, 451.

⁴⁸ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 57.

⁴⁹ Prav tam, 55–56.

⁵⁰ *Zgodovina Slovencev*, 545.

⁵¹ Prav tam, 455.

4.2.3 DUNAJSKA OKTOBRSKA REVOLUCIJA

Oktober je na Dunaju nastopila nova, zadnja faza revolucije. Dvignili so se delavci in študentje ter del drobne buržoazije, ki so želeli preprečiti, da bi avstrijska vojska krenila na Madžarsko na silo zatret tamkajšnje dogajanje. Vendar pa je vojska z demonstranti hitro obračunala, kar je pomenilo poraz revolucije in zmago reakcije.⁵²

2. decembra je Avstrija dobila novega monarha, šele osemnajstletnega Franca Jožefa I., ki je z vojsko zatrl še zadnja revolucionarna žarišča.

7. marca 1849 je razpustil parlament in razglasil novo oktroirano oziroma vsiljeno ustavo, ki je zagotavljala enakopravnost vsem narodom v monarhiji in jim dajala nedotakljivo pravico do varovanja in razvijanja narodnosti in jezika.⁵³ Hkrati pa sta dobila vladar in vlada velika pooblastila.⁵⁴ Avstrija je ponovno postala absolutistična država.

4.3. SLOVENCİ V 60-ih LETIH

Po gospodarskih in političnih težavah v petdesetih letih je oktobra 1860 izšla nova ustava, tako imenovana oktobrska diploma, ki pa zaradi nestrinjanja nikoli ni prišla v veljavo. Leta 1861 je izšla nova ustava, februarški patent.

Istega leta so bile izpeljane tudi prve volitve v deželne zbornice, na katere pa slovenska stranka ni bila dobro pripravljena. Prave agitacije pravzaprav ni bilo, vse je bilo prepuščeno posameznim zavednim Slovencem na terenu.⁵⁵

V splošnem je šlo za boj med liberalnimi in konservativnimi načeli, pri čemer je katoliški tabor kljub številčni kandidaturi duhovnikov ostal poražen.⁵⁶

Po končanih volitvah se je v kranjskem deželnem zboru za slovensko stranko opredelilo 36 % izvoljenih poslancev (13 od 36-ih). Podobno je bilo v goriškem deželnem zboru, medtem ko v

---

⁵² Prav tam, 456.

⁵³ Prav tam, 457.

⁵⁴ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 61.

⁵⁵ *Zgodovina Slovencev*, 470.

⁵⁶ Prav tam, 470.

štajerskem in koroškem deželnem zboru poslancev, ki bi se opredelili za slovensko stran, skorajda ni bilo. Potemtakem lahko izid na volitvah leta 1861 označimo kot volilni poraz.⁵⁷

Naslednje volitve, ki so bile v januarju 1867, so pokazale že povsem drugačno sliko. Slovenci so prvič nastopili kot organiziran politični tabor. Velika večina kmečkega prebivalstva se je volitev udeležila in izrazila slovensko narodno zavest. V kranjskem deželnem zboru je bilo kar 69 % poslancev slovenske stranke.⁵⁸

4.3.1 ČITALNIŠKO GIBANJE

Politično in kulturno delovanje Slovencev se je osredotočalo na čitalnice. Čitalnice so bile posodobljena oblika predmarčnih bralnih društev. Glavnino dogajanja so predstavljale »besede«, prireditve z govori, predavanji, deklamacijami, gledališkimi igrami, glasbenimi in pevske nastopi. Kulturnemu dogajanju je sledila veselica s plesom.⁵⁹

Prva čitalnica je bila organizirana v Trstu, januarja 1861. Njen tajnik je bil Fran Levstik. Še isto leto so odprli čitalnice v Mariboru, Ljubljani in Celju. Njihovo število je iz leta v leto rastlo, sprva počasneje, po decembrski ustavi leta 1867 pa se je število močno povečalo. Leta 1869 jih je bilo tako že sedeminpetdeset.⁶⁰

V čitalnicah so se zbirali narodno zavedna inteligenca, slovenska mestna in trška gospoda, podeželski veljaki in tudi drobna buržoazija. Središče slovenskega kulturnega in političnega delovanja je postala Ljubljana,⁶¹ ljubljanska čitalnica pa matica vseh čitalnic.⁶²

4.3.2 TABORSKO GIBANJE

Konec 60-ih in v začetku 70-ih let 19. stoletja predstavljajo tabori prvo množično afirmacijo slovenskega narodnega gibanja ter splošno aktivizacijo in radikalizacijo slovenskega narodnega boja.⁶³

---

⁵⁷ Prav tam, 470.

⁵⁸ Prav tam, 478.

⁵⁹ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 78.

⁶⁰ *Zgodovina Slovencev*, 472.

⁶¹ Prav tam, 474.

⁶² Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 78.

⁶³ Vasilij Melik. *Slovensko narodno gibanje za časa taborov (V: Slovenci 1848–1918, Ljubljana, 2002)*, 351.

Sprejetje nove ustave leta 1867 in uvedba dualizma sta pri Slovencih sprožila zahteve po notranji preureditvi monarhije in ustanovitvi tretje, jugoslovanske enote, ki bi edina lahko ponudila Slovincem nadaljnji obstoj in svobodo.⁶⁴ Veljalo je prepričanje, da slovenski narod lahko preživi zgolj znotraj monarhije.⁶⁵ V splošnem je avstrijsko politiko v tistem času zaznamoval vzpon liberalizma, ki je v parlamentu ostro nastopil proti katolicizmu.⁶⁶ Slovenska politika je v tistem času delovala precej enotno, saj je prevladovalo mnenje, da narod ne bi zmožl boja na dveh frontah – narodni in verski. Zato obdobje med 1867 in 1871 imenujemo obdobje sloge. Že v letu 1870 pa so se začeli spori med liberalno strujo mladoslovencev in klerikalnimi staroslovenci. Nekateri ta spor interpretirajo kot spor dveh različnih generacij, drugi pa kot regionalni spor med Krajneci in Štajerci.

V ospredje je prišel mladoslovenski politični tabor, ki je za kratek čas postal nosilec politične dejavnosti na Slovenskem.⁶⁷ Leta 1868 je začel izhajati časopis *Slovenski narod*, ki ga je urejal Anton Tomšič, po njegovi smrti pa Josip Jurčič. Sprva je izhajal trikrat tedensko, leta 1872 se je preselil v Ljubljano in postal dnevnik.⁶⁸

Vsi slovensko govoreči ljudje so bili soočeni z vprašanjem, ali so se pripravljene zadovoljiti s tradicionalno vlogo slovenskega in nemškega jezika, kjer nemščina predstavlja jezik višje kulture in kot takšna obvladuje slovenski kulturni in politični svet, ali pa bodo zahtevali za svojo slovenščino enakopravnost z nemščino ter kulturno in politično samostojnost.⁶⁹ V ospredju taborskih proslav so bile tako zgolj narodnostne zahteve.

Leta 1868 so nekateri štajerski mladoslovenci prišli na idejo⁷⁰, da bi po irskem vzoru organizirali zborovanja na prostem (meetingi). Ime za takšna zborovanja so si sposodili pri Čehih, ki so jih imenovali tabori,⁷¹ pojmovali pa so jih po svoje. Enačili so jih namreč s protiturškimi tabori, kar je razvidno tudi iz poročanja *Novic* o govoru dr. Coste na pivškem

---

⁶⁴ *Zgodovina Slovencev*, 492.

⁶⁵ Prav tam, 493.

⁶⁶ Vasilij Melik. Razcep med staroslovenci in mladoslovenci. V: *Zgodovinski časopis* (Ljubljana, 1972), 86.

⁶⁷ Prav tam, 492.

⁶⁸ Prav tam, 492.

⁶⁹ Vasilij Melik. Nekaj značilnosti razvoja na Kranjskem 1867–1871 (V: *Zgodovinski časopis*, Ljubljana 1969), 66–67.

⁷⁰ Prav tam, 494.

⁷¹ Vodopivec. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 84.

taboru na Kalcu.⁷² Tabori naj bi pomenili obrambo pred prodirajočim nemštvom in germanizacijo, ki je Slovincem grozila s severa, in poitalijančenjem, ki je grozilo z juga.⁷³ Tabore so najprej organizirali na Štajerskem in Goriškem, na Kranjskem so jih začeli organizirati šele v letu 1869.⁷⁴

V tistem času je bilo na Slovenskem organiziranih osemnajst taborov, ki se jih je v povprečju udeležilo 5–6 tisoč ljudi.⁷⁵ Glavna točka taborov so bili govori, v katerih so se zavzemali za izpolnitev programa Zedinjene Slovenije, ki je na tak način prodril iz zaprtih političnih sestankov med širšo javnost,⁷⁶ zahtevali so uvajanje slovenščine v šole in urade, ustanovitev novih šol in celo ustanovitev univerze. Na podlagi zahtev, ki so bile na taboru izpostavljene, so nastajale resolucije, ki so bile poziv oblasti, naj izpolni njihove zahteve.⁷⁷ Glavni pobudniki za organiziranje taborov so bili Valentin Zarnik, ki je bil tudi priljubljen govornik, Radoslav Razlag, Josip Vošnjak, Matija Majar, Anton Tomšič, Josip Jurčič in Fran Levstik.⁷⁸ Zanimivo pa je, da so ves čas poudarjali navezanost na avstrijsko monarhijo in zvestobo ter lojalnost njenemu cesarju Francu Jožefu I., kar v bistvu potrjuje takratno usmerjenost slovenske politike, ki je videla prihodnost svojega naroda v avstrijskem okviru. To je razvidno iz dopisa, ki so ga po taboru na Kalcu objavili v *Novicah*.⁷⁹ Morda pa je šlo pri tem zgolj za taktično potezo, s katero so skušali taborska zborovanja napraviti bolj všečna dunajskim oblastem, saj za mladoslovence ne moremo trditi, da so bili trdno navezani na monarhijo. Na idejo Zedinjene Slovenije niso računali le v okviru Avstrije,⁸⁰ zapiše Melik.

Prvi tabor je bil organiziran 9. avgusta 1868 v Ljutomeru, na njem naj bi se zbralo od šest do sedem tisoč ljudi. Največji je bil tabor v Vižmarjah pri Ljubljani 17. maja 1869, katerega se je udeležilo kar trideset tisoč ljudi.

---

⁷² *Novice*, 12. maj 1869, Dopisi iz Kalca, str. 151.

⁷³ Cvirn, *Ilustrirana zgodovina Slovencev*, 247.

⁷⁴ Melik, Nekaj značilnosti razvoja na Kranjskem 1867–1871, 66.

⁷⁵ Vodopivec, *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*, 84.

⁷⁶ Melik, Slovensko narodno gibanje za časa taborov, 351.

⁷⁷ Prav tam, 84.

⁷⁸ Cvirn, *Ilustrirana zgodovina Slovencev*, 247.

⁷⁹ *Novice*, 12. maj 1869, Dopisi iz Kalca, str. 151.

⁸⁰ Melik, Slovensko narodno gibanje za časa taborov, 362.

Vsi tabori so se odvijali ob nedeljah (razen vižmarskega, ki je bil prirejen na binkoštni ponedeljek), na travnikih oziroma drugih primernih površinah v okolici mest, po katerih se tudi imenujejo. Navadno so se začeli v popoldanskih urah, od 14. ure dalje. Na tabore je ljudstvo vsaj do polovice poti prihajalo z vlaki, naprej pa s konjskimi vpregami in vozovi, ki so bili dogodku primerno bogato okrašeni z zastavami, smrečjem, trakovi in napisi. Ob sprejemu udeležencev na samem mestu dogodka so igrale godbe, peli so pevski zbori, sokolska društva so izvajala sprevode. Uradnemu dogajanju z govori je sledila veselica z glasbo, petjem in plesom ter hrano in pijačo. Veselice so navadno trajale dolgo v noč oziroma do jutranjih ur.⁸¹

Ob tej priložnosti so izdajali tudi razglednice s kraja dogodka pa tudi posebne značke, ki so se imenovale »taborske svetinjice«. Na eni strani je bil napis, ki je označeval kraj dogajanja in leto, na drugi strani pa zapisi, ki so krepili narodno zavest, kot na primer: »Zedinimo se!«, »Živela Slovenija!« in podobno.⁸²

Med udeleženci taborov najdemo pripadnike različnih poklicev, strankarskih usmeritev in socialnih slojev.⁸³ Še en element, ki ga je v zvezi s tabori nujno omeniti, je demokratičnost. Izražanje ljudske volje z glasovanjem je bila odlika taborov, ki so jo poudarjali že njihovi organizatorji.⁸⁴

Taborsko gibanje je v sedemdesetih letih 19. stoletja zamrlo. Razloga za to sta bila dva. Prvi razlog je bilo večanje razlik znotraj slovenskega tabora, ki so pripeljale do konflikta interesov in do dokončne delitve na dva tabora – liberalnega in klerikalnega. Z ločitvijo duhov, kakor imenujemo omenjeni proces, do katerega je prišlo leta 1872, ni slovenski tabor nikoli več nastopal enotno. Na volitvah leta 1873 sta že nastopala ločeno, vsak politični tabor s svojimi kandidati.

Konec šestdesetih let je kranjski deželni namestnik Conrad pisal tržaškemu namestniku, da so tabori ustvarili vse bolj napet položaj med narodnostmi v deželi in povzročili izzivalno razburjenje v nacionalnem in cerkvenem pogledu. Taborsko gibanje je po tem sicer še nekaj

---

⁸¹ Melik, *Tabori 1868–1871* (V: *Slovenci 1848–1918*, Ljubljana, 2002), 371–372.

⁸² Prav tam, 372.

⁸³ Prav tam, 372.

⁸⁴ Prav tam, 375.

časa ostalo aktivno, a se je kmalu končalo. Za taborsko gibanje pa je bila pogubna izvolitev konservativne Hohenwartove vlade, ki ga je že zelo kmalu prepovedala, kar predstavlja drugi razlog, ki je pripomogel h koncu taborov na Slovenskem.⁸⁵

4.3.2.1 NEMŠKI TABORI

Kot odgovor na slovensko narodnostno delovanje so se organizirali tudi Nemci, ki so organizirali svoja zborovanja, nemške protitabore, imenovane tudi »dnevi ustave«. Nemci so se vsebinsko skušali zoperstaviti slovenskemu narodnostnemu delovanju z obrambo ustave in z opozarjanjem o posledicah nacionalnega prepira. Janez Cvirn pa ugotavlja, da so v vseh pogledih daleč zaostajali za tabori, ki so mobilizirali slovenski narod. Organizirali so tri »ustavne dneve«, v Slovenski Bistrici, Celju, in Radvanju, vse v letu 1869. Udeležilo se jih je bistveno manj ljudi kot slovenskih taborov.⁸⁶

5 PIVŠKI TABOR NA KALCU

Pivški tabor na Kalcu, ki se je odvijal 9. maja 1869, je bil eden najpomembnejših političnih dogodkov na Pivki do tistih časov in še desetletja kasneje. V slovenskem merilu je bil sicer med manjšimi⁸⁷, so pa *Novice* 12. maja 1869 poročale, da je bil to prvi tabor na Kranjskem, kjer se je zbralo nad 9000 ljudi.⁸⁸ Dogajanje je bilo postavljeno v bližino graščine Kalec, ki jo je imel takrat v lasti Miroslav Vilhar. Fatur zapiše, da je bilo do nedavnega tam še opaziti skalo v rešeljikovem grmu, v kateri je bila izdolbena kakih 12 centimetrov široka in dvakrat toliko globoka luknja, v kateri naj bi bil zasajen drog osrednje taborove zastave.⁸⁹

Organizacijo tabora so prevzeli tako imenovani odborniki. Bilo jih je kar 56, vsi so bili narodni buditelji, 12 je bilo posestnikov s Pivškega in bližje okolice, to je iz Bistriškega, ostali

---

⁸⁵ Prav tam, 370.

⁸⁶ Janez Cvirn. Nemški tabori na Slovenskem (V: *Zgodovinski časopis*, Ljubljana, 1992), 175.

⁸⁷ Maks Smrdel. Prispevki za kulturno, politično in gospodarsko zgodovino Pivke od 1848 do I. svetovne vojne (V: *Ljudje in kraji ob Pivki* I. del, Postojna, 1975), 130.

⁸⁸ *Novice*, 12. maj 1869, Dopisi iz Kalca, str. 151.

⁸⁹ Silvo Fatur. *Zagorje in drugi zgornjepivški kraji* (Koper, 2008), 78.

so prihajali iz bližnje okolice, pa tudi od malo dlje, iz Vremske doline, Cerknice, Loške doline, Gorice in Ljubljane, posamezniki celo iz Kastava, Prezida in Klane.⁹⁰

Priprave so se začele že zelo zgodaj. Vabila k udeležbi na taboru so že v začetku aprila razposlali po vsej Kranjski pa tudi na Češko in Hrvaško.⁹¹ Program so objavili v *Slovenskem narodu* že 15. aprila, kjer so zapisali:

»Pivški tabor
na Kalcu poleg Zagorja,

bode

9. maja 1869,

in se začne po 2. uri pri vsakem vremenu.

Razgovarjalo in sklepalo se bode o teh-le točkah:

- 1.) Slovenci želijo zedinjeni biti v eno kronovino z enim deželnim zborom ;
- 2.) Slovenci želijo takoj svoj materni jezik, a) v šolah, b) v uradnih ;
- 3.) Slovenci želijo domače deželne zavarovalnice v Ljubljani ;
- 4.) Slovenci želijo, da bi se zopet vpeljale talije za škodljive zveri ;
- 5.) Slovenci želijo pogozdenja vse golave od notranjskih gorá do jadranskega morja.

Slovenski bratje!

Mi se borimo za narodnost in svobodo, za deželni blagor in boljšo prihodnost! Vse za
vero dom in cara!

Živili Slovenci! Živila Slovenija! Živili vsi Slovani!

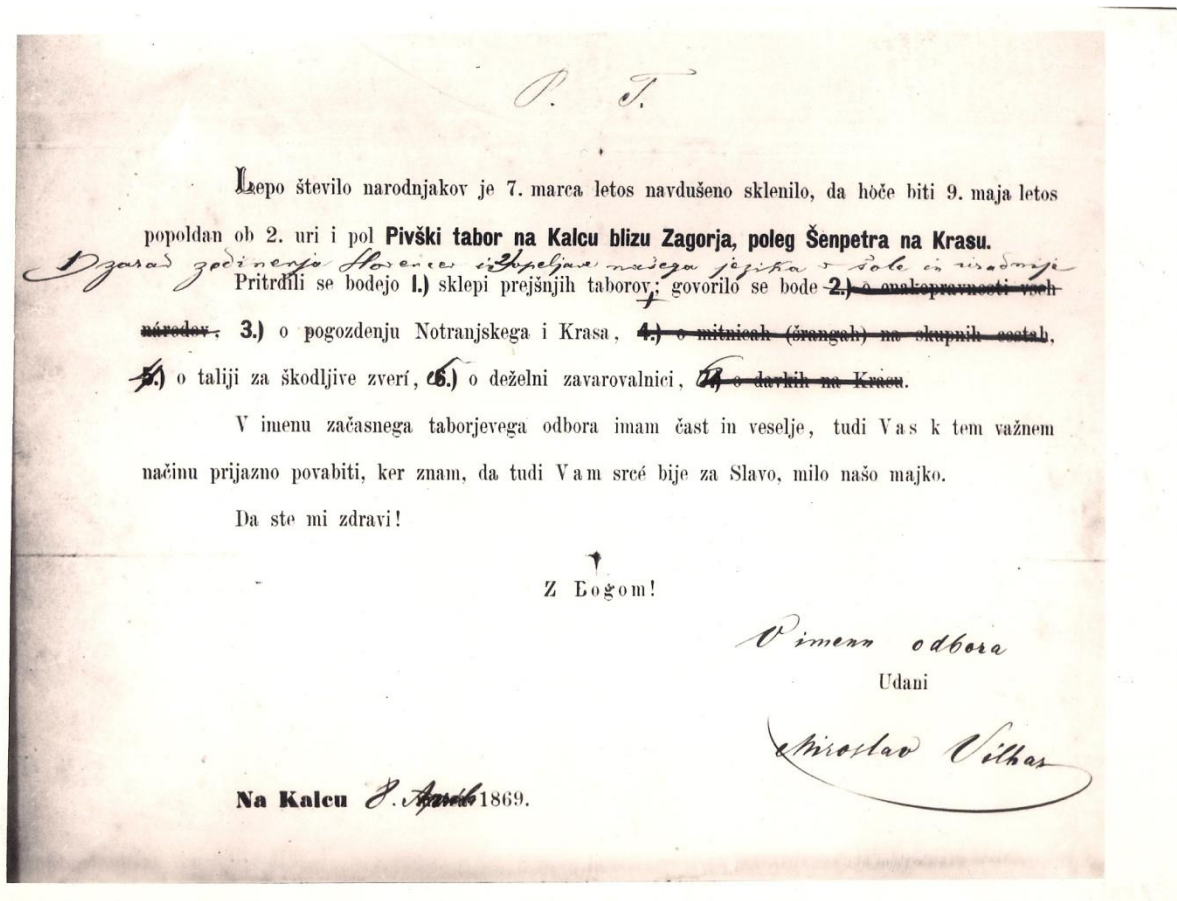
Taborov odbor.«⁹²

---

⁹⁰ Prav tam, 79.

⁹¹ Smrdel. Prispevki, 131.

⁹² *Slovenski narod*, 15. april 1869, Pivški tabor na Kalcu poleg Zagorja.

Slika 4: Preslikava originalnega vabila na pivški tabor na Kalcu (Vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek).

Očitno so pričakovali kar precej obiskovalcev, saj so bile tistega dne železniške karte na relacijah od Maribora, Zagreba, Trsta in Gorice do Pivke na voljo po polovični ceni, in sicer v obdobju od 7. pa do 11. maja. Na sam dan dogodka so se taboriti od železniške postaje proti Zagorju in nadalje Kalcu odpravili peš, za kar naj bi porabili dobrih 45 minut hoje, na voljo pa so bile tudi konjske vprege z vozovi, ki so udeležence popeljale za plačilo 15 krajcarjev na osebo.⁹³

Vreme je bilo sprva zelo neugodno, saj je deževalo, a se je ob enih nebo zjasnilo in v mirnem vremenu se je začela prireditvev. Podatki o tem, koliko ljudi se je tabora udeležilo, se gibljejo

⁹³ Smrdel. Prispevki, 131.

okoli številke devet tisoč. *Slovenski narod* tako poroča, da jih je bilo od osem do devet tisoč, medtem ko *Novice* pišejo, da je bilo udeležencev preko devet tisoč⁹⁴.

Zborovanja se je udeležil tudi Ljubljanski Sokol, ki ga je v Zagorju sprejela gospodična Lavrenčičeva in mu podarila krasen venec iz kraških rož⁹⁵ ter svetinje v spomin na pivški tabor.⁹⁶ Pred prihodom na tabor je vse zbrane pričakal slavolok z besedami, ki jih je pripravil Miroslav Vilhar, graščak s Kalca: »Čujte gore in bregovi, da sinovi Slave smo!«⁹⁷

Z govorom je pričel odvetnik in poslanec kranjskega deželnega zbora dr. Etbin Henrik Costa, v katerem je najprej srčno pozdravil taborite in poudaril pomen takratnega zborovanja. Povedal je, da so se zbrali na taboru, »kakor so se zbirali naši predniki v starodavnih časih in se tako branili pred tesnimi sovražniki. Zdaj pa so tabori pomenili duševno obrambo proti protivnikom narodnih pravic«⁹⁸.

Za njim sta z govori nastopila še odvetnik v Gorici dr. Karel Lavrič, tajnik Dramatičnega društva v Ljubljani dr. Josip Noli in kaplan v Šmarju na Dolenjskem, sicer pa domačin z Zagorja Anton Domicelj.⁹⁹ *Slovenski narod* med govorniki omenja še naslednje govornike: posestnika in glavarja v Kastavu Antuna Rubešo, tajnika glavarstva v Kastavu Franceta Steindla in trgovca v Gorici Viktorja Dolenca.¹⁰⁰

V nadaljevanju so taboriti z dvigom rok izglasovali predsednika tabora. Dr. Costa je bil na funkcijo soglasno potrjen, nato pa je predlagal tudi svojega namestnika, to je postal gospod dr- Karel Lavrič.

Sledila je veselica, ki je trajala do jutra naslednjega dne.¹⁰¹

Iz zgoraj napisanega je mogoče sklepati, da je bilo aktivno politično in kulturno udejstvovanje v organizaciji vezano predvsem na višji sloj prebivalstva, torej na posestnike, ki so bili tudi

---

⁹⁴ *Novice*, 12. maj 1869, Dopisi iz Kalca, str. 151.

⁹⁵ Smrdel. Prispevki, 132.

⁹⁶ *Slovenski narod*, 15. april 1869, Pivški tabor na Kalcu poleg Zagorja.

⁹⁷ Smrdel. Prispevki, 132.

⁹⁸ *Novice*, 12. maj 1869, Dopisi iz Kalca, str. 151.

⁹⁹ Fatur. *Zagorje in drugi zgornjepivški kraji*, 77.

¹⁰⁰ *Slovenski narod*, 11. maj 1869, Telegram »Slov. Narodu.«

¹⁰¹ Prav tam.

med odborniki pivškega tabora na Kalcu. Vsekakor pa je bil sam tabor pomemben prelomen trenutek, saj so se s tem ideje o politični zedinjenosti slovenskega naroda prenesle na širše množice, ki so tako postale soudeležene v političnem dogajanju. Dejstvo je tudi, da do tistega trenutka še nikoli nikomur na Pivškem ni uspelo zbrati takšne množice ljudi. Ne preseneča pa niti dejstvo, da si je občina Pivka ob svoji ustanovitvi leta 1994 za svoj občinski praznik izbrala ravno 9. maj oziroma dan, ko se je na Kalcu odvijal pivški tabor.

Leta 2009, ob 140. obletnici tabora, je bila na istem mestu organizirana osrednja občinska prireditev ob občinskem prazniku. Slavnostni govornik je bil takratni predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk.

6 ZAKLJUČEK

Pivški tabor na Kalcu tako še danes ostaja najbolj obiskana prireditev na Pivškem. Ob upoštevanju omejenih sredstev, preko katerih so lahko v šestdesetih letih 19. stoletja razširili novico o prihajajoči prireditvi, lahko rečemo, da je bila udeležba množična na prav vseh taborih. Do potankosti je bila dodelana tudi sama organizacija tabora, saj je bilo poskrbljeno za vse, v prvi vrsti za ugoden prevoz do prizorišča, za primeren sprejem pomembnih gostov in ne nazadnje tudi za zabavo.

Veliki narodni buditelj pivškega tabora na Kalcu Miroslav Vilhar se je kmalu po koncu taborskega gibanja znašel v finančnih težavah in nedolgo za tem tudi umrl. Njegovi nasledniki so bili tako primorani grad prodati, njegovo nadaljnjo usodo pa podrobneje predstavlja prvo poglavje diplomskega dela.

Danes prostor, na katerem je potekal veličastni shod, na obiskovalca zagotovo ne naredi nobenega vtisa. Okolica ruševin je zapuščena in se počasi zarašča, kljub temu da bi lahko prizorišče učinkovito izkoristili turistični delavci in ga vključili v turistično ponudbo Pivke.

Slika 5: Podoba gradu Kalcu danes (vir: Sabina Požar, posneto 15.7.2016).

7 VIRI

- *Novice*, 12. maj 1869. Dostopno: <<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-CPG63B4J/?query=%27keywords%3dnovice+12.05.1869%27&pageSize=25>>.
- *Slovenski narod*, 15. april 1869. Dostopno: <<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-C7MEUJT0/?query=%27keywords%3dslovenski+narod+15.04.1869%27&pageSize=25>>.
- *Slovenski narod*, 6. maj 1869. Dostopno: <<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-94C6HHGC>>.
- *Slovenski narod*, 10. maj 1869. Dostopno: <<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-S57EYCBW>> .

8 LITERATURA

- Cvirn, Janez. »Nemški tabori na slovenskem.« V: *Zgodovinski časopis* 46(1992) 2. 175–185.
- Cvirn, Janez. *Ilustrirana zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1999.
- Fatur, Silvo. *Zagorje in drugi zgornjepivški kraji. Zgodovinsko berilo ob 140-letnici pivškega tabora na Kalcu pri Zagorju*. Koper: Libris, 2008.
- Jakič, Ivan. *Vsi slovenski gradovi, leksikon slovenske grajske zapuščine*. Ljubljana: DZS, 1997.
- Kuret, Primož in Koršič Zorn, Verena. *Slovenski skladatelji v portretih Saše Šantla*. Ljubljana: DZS, 2005.
- Melik, Vasilij. »Nekaj značilnosti razvoja na Kranjskem 1867–1871. V: *Zgodovinski časopis* 23(1969) 1–2. 65–74.
- Melik, Vasilij. »Razcep med staroslovenci in mladoslovenci.« V: *Zgodovinski časopis* 26(1972) 1–2. 85–98.
- Melik, Vasilij. »Slovensko narodno gibanje za časa taborov.« V: *Slovenci 1848–1918. Razprave in članki*. Vasilij Melik, ur. Maribor: Litera, 2002.
- Melik, Vasilij. »Tabori 1868–1871.« V: *Slovenci 1848–1918. Razprave in članki*. Vasilij Melik, ur. Maribor: Litera, 2002.
- Slovenski biografski leksikon. Dostopno na: < <http://www.slovenska-biografija.si/>>.

- Smrdel, Maks. »Prispevki za kulturno, politično in gospodarsko zgodovino Pivke od 1848 do I. svetovne vojne«. V: *Ljudje in kraji ob Pivki*, I. del. Silvo Fatur, ur. Postojna: Kulturna skupnost Postojna, 1975.
- Več, avtorjev. *Zgodovina Slovencev*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1979.
- Vilhar, Matjaž. *Rodovnik družine Vilhar*. Pivka: samozaložba, 2015.
- Vodopivec, Peter. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države. Slovenska zgodovina od konca 18. stoletja do konca 20. stoletja*. Ljubljana: Modrijan, 2006.
- Uršič, Irena. *Na jurški zemlji. O planini Juršič, nastanku vasi Juršče in o sledovih njenih prvih prebivalcev*. Koper: Libris, 2007.

9 SEZNAM FOTOGRAFIJ

Slika 1: Ruševine gradu Kalec v petdesetih letih 20. stoletja (vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek, posneto 20.6.1956)	8
Slika 2: Prvi Vilharjev spomenik na osrednjem trgu v Postojni (vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek).	10
Slika 3: Družina M. Vilharja (vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek).....	11
Slika 4: Preslikava originalnega vabila na pivški tabor na Kalcu (Vir: Arhiv Notranjskega muzeja Postojna, Zgodovinski oddelek).	24
Slika 5: Podoba gradu Kalec danes (vir: Sabina Požar, posneto 15.7.2016).....	27

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodno priznanimi standardi in veljavno zakonodajo.

Pivka, 2016

Sabina Požar